

УДК 351.82

С. В. Сімак,
к. держ. упр., доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування,
Академія муніципального управління

ІННОВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА НА ПРОЕКТНОМУ РІВНІ

S. Simak,
PhD., Associate Professor of Public Administration and Local Government Municipal Management Academy

INNOVATIVE WAY OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AT THE PROJECT LEVEL

Розглянуто ефективні форми управління інноваціями, основні поняття, принципи і проблеми використання державно-приватного партнерства (ДПП) в контексті завдань інвестиційно-інноваційної політики України. Визначено типи інновацій, які можуть використовуватися у проектах ДПП. В умовах розвитку корпоративної форми інтеграційних об'єднань запропоновано використання декількох етапів реалізації державно-приватного партнерства.

Запропоновано нову модель взаємодії держави і зміцнілого бізнесу на принципах ДПП. Держава бере на себе стартову частину великих вкладень і ризику, пов'язаних з освоєнням нових поколінь техніки (технологій) і технологічних устроїв. Але потім винагороджується збільшенням доходів від податків на надприбутку і митних платежів при реалізації інноваційної продукції сферою бізнесу.

Considered effective forms of innovation management, basic concepts, principles and problems of using public-private partnership (PPP) in the context of the objectives of investment and innovation policy in Ukraine. The types of innovations that can be used in PPP projects. With the development of the corporate form of integration associations asked to use several stages of public-private partnerships.

A new model of cooperation between the state and the fledgling business on the principles of PPP. The state assumes the start of the large investments and risks associated with the development of new generations of technology (technology) and technological systems. But then rewarded with an increase in revenues from taxes on excess profits and customs duties in the implementation of innovative products business areas.

Ключові слова: інноваційні принципи, державно-приватне партнерство, модель взаємодії держави і бізнесу, проектний рівень.

Key words: innovation principles of public-private partnership model of interaction between business and government, the project level.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Останнім часом у суспільстві активно дискутують з питання можливостей держави виконувати покладені на неї обов'язки із забезпечення соціальних потреб населення, розвитку інфраструктури, реанімації крупних інвестиційних проектів. Дана проблема пов'язана з оптимізацією можливостей держави на всіх його рівнях по прямому бюджетному фінансуванню різних сфер економіки.

Важливими є економіко-технологічні підходи, що розглядаються з позицій стратегічних національних пріоритетів. Традиційно новизна інновацій оцінювалась за економіко-технологічними параметрами. З ринкових економічних позицій інновації класифікуються за місцем корпорації, підприємства, фірми, а з ними і системи загальносвітової економічної практики.

Тому актуальність дослідження інноваційних принципів реалізації державно-приватного партнерства на проектному рівні не викликає сумнівів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тема співпраці державного і приватного сектора в нашій дійсності в недостатній мірі відображена в роботах вітчизняних вчених з причини відсутності практичних прикладів реалізації проектів ДПП. Тим не менше, це питання активно дискутується науковцями в нашій країні. Серед них особливе місце в питанні дослідження інституту державно-приватного партнерства відводиться В.Г.Варіавському. Проблеми становлення інституту ДПП присвячені також роботи таких вчених: Грінчеля Б.М., Дерябін М.А., Ефимовой В.Г., Жихаревич Б.С., Жунда Н.Б., Лівшиця В.Н., Лимонова Л.Е., Рожкової С.А., Русецької О.В., Савінової О.Н., Фільченкова В.А.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завданнями статті є:

- визначити принципи державно-приватного партнерства;
- виділити ознаки інноваційного економічного типу;
- розглянути типи інновацій ДПП.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У свою чергу технологічні параметри інновацій поділяються на продуктові і процесні. Продуктові інновації включають застосування нових матеріалів, нових напівфабрикатів і комплектуючих; отримання принципово нових продуктів. Процесні інновації означають нові методи організації виробництва (нові технології). Процесні інновації можуть бути пов'язані із створенням нових організаційних структур у складі підприємства або фірми.

За типом новизни на ринку інновації застосування ДПП можуть бути розділені на: нові для галузі у світі; нові для галузі в країні, нові для цього підприємства або групи підприємств.

За місцем в системі (на підприємстві, у фірмі) можна виділити:

— інновації на вході підприємства (зміни у виборі і вживанні сировини, матеріалів, машин і устаткування; інформації та ін.);

— інновації на виході підприємства (вироби, послуги, технології, інформація та ін.);

— інновації системної структури підприємства (управлінською, виробничою, технологічною).

Залежно від глибини внесених змін виділяються також інновації радикальні (базові), що покращують і модифікаційні (приватні).

У ДПП проектах можуть реалізовуватися організаційні форми підприємств. Головною є здатність до інноваційних змін, впровадження нових технологій. Характерною особливістю фінансово-промислових груп являється їх функціонування як самостійних організацій. Основний сенс можна звести до формули, коли єдиний технологічний цикл (ЕТЦ), або єдиний технологічний ланцюжок формувався компанією ФПГ, що управляє. При цьому повинен був строго дотримуватися ряд етапів:

- визначення мети (стратегії),
- вивчення технології,
- підбір підприємств-виконавців (контрагентів),
- проектування,
- вибір джерела фінансування,
- підбір керівника проекту,
- контроль результатів.

Управляюча компанія ФПГ сама визначає мету функціонування технологічного ланцюжка і відбирає контрагентів. У її завдання входить аналіз інформації про функціонування кожного потенціального учасника ФПГ. До аналізованої інформації відносяться дані про керівництво контрагента і номенклатуру продукції, що випускається, фінансова звітність за попередній рік, аналіз структури активів і структури пасивів, дані про стан устаткування, показники тривалість технологічного циклу випуску продукції у кожного контрагента, а також структура ціни на продукцію, відомості про наявність зв'язків з іншими підприємствами [1, с. 59].

Комплексним документом при проектуванні єдиного технологічного ланцюжка є виробнича схема (перший етап). На другому етапі — завершується розробка календарного плану функціонування ЕТЦ (елементи стають невід'ємною частиною циклу управління). Цей цикл об'єднує цілий ряд своїх обов'язкових елементів, серед яких узгодження організаційної схеми і плану ефективності; пошук інвестора (як правило, банк знаходиться в структурі ФПГ); підготовку і узгодження, нормативних документів; визначення форм сповіщення; взаємодії і дії; затвердження дати початку функціонування технологічного ланцюжка; підписання договорів; призначення управляючого по створюваному технологічному циклу; отримання грошових коштів (кредитів) і початок функціонування.

Інфраструктурні форми, ігноруючі найважливішу роль в ДПП, і ринок як середовище, і державне управління потрібні в економічній області не самі по собі, а передусім заради стійкості функціонування підприємств, і, кінець кінцем, задо-

волення потреб населення, суспільства. А серед інфра-структурних систем по спрямованості функцій можна виділити дві їх групи: 1) структури, працюючі безпосередньо на потребі населення і сприяючі захисту інтересів споживачів; 2) структури, що забезпечують потреби самих підприємств, сприяючі реалізації інтересів підприємців.

Підприємства і господарські організації, що інтегруються в ті або інші складніші господарські системи не лише по своїй ініціативі або виходячи з підприємницьких інтересів, але і завдяки управлінським і регулюючим діям органів влади на території населеного пункту, міста, регіону, країни відповідно до потреб населення. Усе більш значне місце займає специфічна інфраструктура забезпечення інноваційного підприємництва: венчурні фонди і їх відділення, бізнес-інкубатори, спеціальні консалтингові і сервісні організації. Як показують дослідження ведучих світового рівня учених, сучасне багатство країни складають і природні ресурси, і новітні різноманітні знання, перетворені в технології.

Експерти використовують мінімум три ознаки, дозволяючих виділити інноваційний економічний тип від інших:

— основний приріст (80 % і вище) ВВП забезпечується за рахунок інтелектуального потенціалу і випуску високо-технологічної продукції,

— темпи зростання фінансування фундаментальних досліджень повинні перевищувати темпи зростання обсягу закупівель промисловістю наукомістких технологій.

— активна інноваційна діяльність як деяка сукупність інновацій. [2].

Саме в ході інноваційного процесу при відповідному ресурсному забезпеченні і з урахуванням результатів фундаментальних і прикладних досліджень здійснюється створення інновацій в т.ч. і високих технологій, організація виробництва і реалізація наукомісткої продукції.

Нова модель взаємодії держави і зміцненого бізнесу на принципах ДПП актуальна через те, що відбувається своєрідне розділення основних важливих функцій при забезпеченні інноваційного процесу. Держава бере на себе стартову частину великих вкладень і ризику, пов'язаних з освоєнням нових поколінь техніки (технологій) і технологічних устроїв. Але потім винагороджується збільшенням доходів від податків на надприбутку і митних платежів при реалізації інноваційної продукції сферою бізнесу.

Стратегія інноваційно-технологічного прориву має бути орієнтована і здійснюватися в стрімкому переході до інноваційного типу розвитку країни на основі обраних пріоритетів, на розподіл п'ятого і освоєння технологій шостого устрою, інноваційне оновлення основних фондів (особливо активній їх частині); на підвищення ролі держави в інноваційній трансформації суспільства. Від цього залежить місце країни в глобальному технологічному і економічному просторі.

Основним джерелом фінансування науки в економічно розвинених країнах є державний бюджет і позабюджетні фонди (звільнені від оподаткування).

Важливо сформулювати підхід до державної науковотехнічної політики. Це якнайповніше виконання державою основних своїх функцій по відношенню до наукової і науковотехнічної сфер і, звичайно, що відповідає видам діяльності з урахуванням специфіки і творчої праці, і його мотивації. На погляд дослідника, що розділяє підходи "економістів-державників" і "реалістів-ринковиків", ситуація в економіці, в т.ч. рівень відтворювальних процесів основних ресурсів дають сьогодні підстави виділити ряд ключових напрямів інноваційної політики в умовах економічної трансформації такі, як:

— сприяння розвитку системного наукомісткого виробництва, наукомісткого техніко-технологічного експорту;

— вибір і реалізація пріоритетів науково-технологічного розвитку, включаючи макротехнологічні системи (формувати власні ніши на світовому ринку наукомісткої продукції і технології);

— структурне оновлення сфер НІОКР, активний розвиток іноваційного підприємництва, державних наукових центрів і наукоградів, створення національної іноваційної системи;

— формування науково-технологічної і іноваційної інфраструктури, що включає транспорт, зв'язок, інформатику, науковотехнічні центри, спеціалізовані біржі;

— реструктуризації галузевої науки у напрямі її адаптації до нових ринкових стосунків (розвиток заводського/фірмового сектора науки, підвищення ефективності і його функціональності);

— інтеграція науки, освіти, виробництва і ринку;

— створення національного ринку наукомісткої продукції і іновації і його регулювання;

— комплексне ресурсне забезпечення розвитку науки і технологій, що включає кадрові інвестиційні, технічні, інформаційні і інші ресурси (концентрація на пріоритетних напрямках);

— розвиток оборонних НІОКР і їх конверсія;

— цілеспрямована передача передових технологій з ВПК в цивільне виробництво (формування бази національних критичних і подвійних технологій);

— соціальна політика в науково-технологічній сфері і формування дієвої системи мотивації наукової і інженерної праці (оновлення оплати праці, надання пільг);

— сприяння розвитку науково-технічного потенціалу і ефективності його використання, стимулювання активної науково-технічної і іноваційної діяльності в регіонах, його інтерпретація в єдину науково-технічну політику держави;

— активна міжнародна науково-технічна співпраця, у тому числі участь у великих міжнародних проектах за умови строгого дотримання національних інтересів;

— активізація ролі державних органів: в нормативно-правовому забезпеченні науково-технічної і іноваційної діяльності на федеральному і регіональному рівнях, в ресурсному забезпеченні, особливо фундаментальної науки, в реалізації стратегічних науковотехнологічних програм [2, с. 21].

Звичайно тут можуть бути корисними і більше приватні напрями, наприклад, розвиток еталонної бази і сертифікації продукції, вдосконалення статистики в області науковій, науково-технічній і іноваційній діяльності, розвиток внутрішніх зв'язків науки і комерціалізації її діяльності, сприяння іноваційної і науково-технічної активності корпоративної і первинної виробничої ланки, організація оперативного моніторингу стану наукової, науково-технічної, іноваційної діяльності і оцінка її результативності.

Кращий світовий і вітчизняний досвід свідчить про те, що основними принципами розробки і реалізації іноваційної політики, що забезпечує підвищення конкурентоздатності за її основними продуктовими напрямками є:

— формування іноваційної політики як найважливішою складовою частиною загальної стратегії розвитку з активною участю в її розробці і реалізації не лише ключових фахівців наукових, дослідницьких, інженерних і технічних підрозділів, але і фахівців, відповідальних за організацію і здійснення зовнішніх і внутрішніх комунікацій, ресурсне і інформаційне забезпечення основних бізнес-процесів;

— перехід від традиційного для великих компаній галузевого підходу в промисловій і іноваційній політиці до політики концентрації зусиль на конкурентоздатному задоволенні потреби груп споживачів продукції і послуг для населення і ринку в цілому;

— зміна пріоритетів у виборі об'єктів іноваційної і промислової політики відповідно до загальносвітової тенденції зростання значення високої доданої вартості, при зниженні долі традиційних ресурсоємних товарів;

— створення умов переходу до наукомісткої діяльності з визначальною роллю виробництва, розподілу і використання знань і інформації в якості головних чинників стійкого економічного зростання;

— організаційне підстроювання як сфери публічного управління, так і окремих компаній до потреб випуску наукомісткої продукції, високій іноваційній активності зростання адаптивності до зміни середовища функціонування при збереженні стратегічних підходів до планування розвитку бізнесу в цілому.

Реалізація принципів у механізмах державно-приватного партнерства здійснюється за допомогою прямих і непрямих методів регулювання іноваційної активності підприємств.

До прямих методів економічного регулювання іноваційної активності можна віднести: державне інвестування у вигляді фінансування (цільового, предметно-орієнтованого, проблемноспрямованого), кредитування, лізингу, фондів операцій; планування і програмування, а також державне підприємство. У системі прямих економічних заходів дії держави на іноваційні процеси важливе місце займають заходи, стимулюючі кооперацію промислових корпорацій і бізнесу і держави в області наукових досліджень, а також кооперацію університетів з промисловістю [3, с. 212].

До непрямих методів регулювання іноваційної діяльності відносяться, з одного боку, стимулювання іноваційних процесів, а з іншої — на створення сприятливих економічних умов і соціально-політичного клімату для науково-технічного розвитку; держава безпосередньо не обмежує самостійність підприємств у прийнятті господарських рішень (успішна дія умов виявляється в сприянні формуванню громадських, а не індивідуальних умов господарювання).

Найважливішу роль при цьому грають податкові пільги, використовувані для заохочення тих напрямів діяльності корпорацій, які бажані з точки зору держави, у тому числі пільги, спрямовані на стимулювання науково-технічного прогресу, експорту і ділової активності іноваційного бізнесу.

ВИСНОВКИ

Реалізація регіонального проекту державно-приватного партнерства підвищить рівень інвестиційного потенціалу всього регіону за рахунок поліпшення, перш за все, таких компонентів, як фінансовий, інфраструктурний, споживчий, трудовий та виробничий потенціал.

Література:

1. Державно-приватне партнерство в контексті нової економічної політики України // Матеріали III Міжнародного інвестиційного саміту DID 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.investment.donetsk.ua/ua/544.html>

2. Кот О. Кому вигідний механізм державно-приватного партнерства в Україні? / О. Кот, Н. Дроздова [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://knuud.com.ua/publications/pdf/Visnyk/2013-3/139_148.pdf

3. Барнс П. Государственно-частное партнерство в инновационных системах / П. Барнас. — М.: "Экономист", 2005. — 312 с.

References:

1. Materials International Investment Summit DID (2011), "Public-private partnerships in the context of the New Economic Policy of Ukraine", available at: <http://www.investment.donetsk.ua/ua/544.html>

2. Kot, O. and Drozdova, N. (2013), "Who Benefits from Public-private partnership in Ukraine?", [Online], available at: http://knuud.com.ua/publications/pdf/Visnyk/2013-3/139_148.pdf

3. Barns, P. (2005), Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v innovacionnyh sistemah [Public-private partnerships in the innovation system], Jekonomist, Moskva, RF.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2014 р.